

คุยถึงไหนแล้ว:
สถานการณ์พูดคุย/เจรจาสันติภาพ/สันติสุข
ของ Party A และ Party B

IPP
17

Insider Peacebuilders Platform

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน

สิงหาคม
2558
ปัตตานี

หัวข้อ:	คุยถึงไหนแล้ว: สถานการณ์พูดคุย/เจรจาสันติภาพ/สันติสุขของ Party A และ Party B
วิทยากร:	Dr.Norbert Ropers ที่ปรึกษาอาวุโส สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
เวลา:	29-30 สิงหาคม 2558
สถานที่:	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วง IPP ครั้งนี้ มีการเชิญผู้แทนคณะพูดคุยฝ่ายรัฐบาลและสื่อมวลชนที่มีโอกาสสัมภาษณ์โดยตรงกับผู้แทนคณะพูดคุยฝ่ายมาราปาตานี (Majlis Amanah Rakyat Patani – Mara Patani ซึ่งภายหลังได้ปรับชื่อเต็มเป็น Majlis Syura Patani) ที่เป็นองค์กรร่วมของขบวนการ 6 กลุ่ม คือ BRN (Barisan Revolusi Nasional), PULO (Patani United Liberation Organization) 3 กลุ่ม, BIPP (Barisan Islam Pembebasan Patani), และ GMIP (Gerakan Mujahidin Islam Patani) เพื่อมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าล่าสุดของกระบวนการพูดคุยระหว่างรัฐบาลกับมาราปาตานี

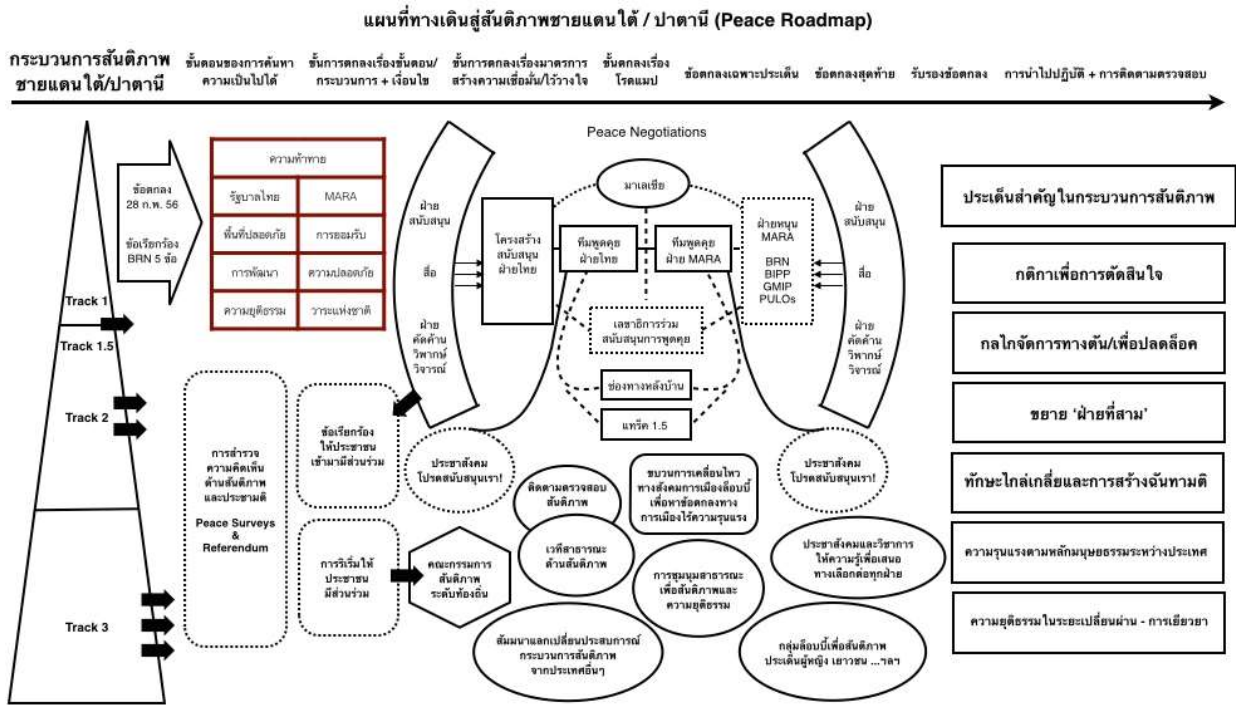
หลังจากที่มีการนำเสนอมุมมองจากวิทยากรรับเชิญแล้ว ก็เป็นการจัดกระบวนการให้ผู้เข้าร่วมวง IPP ได้แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางโดยใช้เครื่องมือ “ประเมินสถานการณ์” ซึ่งได้ตั้งโจทย์ถามผู้เข้าร่วมว่า หลังจากที่ได้ฟังแล้ว “ท่านคิดว่ากระบวนการพูดคุยสันติภาพเดินหน้าไปได้มากน้อยเพียงใด?” วิธีประเมินสถานการณ์คือ คณะผู้จัดจะทำเส้นยาวไว้กลางห้องหนึ่งเส้น โดยสมมติให้บนเส้นมีคะแนนจาก 0 - 100 ซึ่งผู้เข้าร่วมจะไปยืนตรงบริเวณ คะแนนความคืบหน้าที่ตนจะให้ หลังจากนั้นก็ให้อธิบายเหตุผลประกอบความเห็น

จากนั้น อาจารย์นอร์เบิร์ต ได้สะท้อนมุมมองดังต่อไปนี้

1. การพูดคุยสันติภาพเหมือนการตีตัวรถไฟ เมื่อขบวนรถไฟออกจากซานซาลาไปแล้ว ก็ต้องเดินหน้าไป ประเด็นคือ จะเดินไปไหน? คนในขบวนรู้ใหม่วิ่งไปไหน? ไปทางเดียวกันหรือไม่? ระหว่างทางจะเกิดอุบัติเหตุหรือไม่? ถ้าตกลงก็ต้องเริ่มต้นใหม่
2. ภาพแผนที่เส้นทางกระบวนการสันติภาพ (Peace Road Map) ได้ปรากฏชัดมากขึ้นจากที่ก่อนหน้านี้เป็นเพียงหลักการ เราจะค่อยๆได้เห็น แทรค 1, 1.5, 2, และ 3 ว่ามีใครบ้าง และเข้ามาเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกันอย่างไร ถ้าเรามองกระบวนการสันติภาพเป็นสามระยะ
 - ระยะที่หนึ่ง: ค้นหาความเป็นไปได้
 - ระยะที่สอง: สร้างความไว้วางใจ
 - ระยะที่สาม: เจรจาท้าข้อตกลง

เราก็จะมีกรอบในการมองที่ชัดเจนขึ้นว่า กระบวนการสันติภาพที่เรากำลังพิจารณาอยู่นั้น กำลังอยู่ในระยะใด

3. กระบวนการสันติภาพจะต้องมีกลไกโครงสร้างต่างๆที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนให้กระบวนการเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลไกดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นคณะเลขานุการ (Secretariat) ของคณะพูดคุยเจรจาทั้งสองฝ่ายซึ่งจะรวมถึงของผู้อำนวยการความสะอาดในการพูดคุยด้วย หรือช่องทางพูดคุยหลังบ้าน (Back Channel) ที่ใช้เป็นพื้นที่พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการในเรื่องที่ติดขัดกันบนโต๊ะ เป็นต้น

4. กระบวนการสันติภาพจำเป็นต้องมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ภาคประชาชนในที่นี้อาจจะหมายถึงมวลชนของแต่ละฝ่าย หรือประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นพิเศษ โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวสามารถมีได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพ หรือการจัดเวทีสาธารณะในประเด็นต่างๆที่ต้องการให้สองฝ่ายเจรจากัน

เมื่อพูดถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและประชาชนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม จะมีสองแนวทางใหญ่ๆคือ (1) การขอผู้มีอำนาจให้เข้าไปมีส่วนร่วม และ (2) การริเริ่มกำหนดออกแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพของภาคประชาสังคมเอง โดยไม่ร้องขอจากผู้มีอำนาจ [สังเกตจากวงกลมหลายวงในภาพประกอบด้านบนนั้นจะเป็นรูปธรรมของการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม]

ตัวอย่างจากกรณีศึกษาแอฟริกาใต้ จะมีการตั้งคณะกรรมการสันติภาพระดับตำบลหมู่บ้านในการรวบรวมเสียงของประชาชนเพื่อส่งเข้าไปในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับโต๊ะเจรจา

กรณีของเมียนมาร์ ภาคประชาสังคมจัดเวทีสาธารณะเรื่องสันติภาพ มีการตั้งคณะทำงานติดตามกระบวนการสันติภาพ ทุกสองเดือนมีการติดตามผลมาคุยกัน นี่คือการลงมือทำเองของภาคประชาสังคม อีกวิธีหนึ่งคือการจัดสัมมนาถอดบทเรียนประสบการณ์จากพื้นที่ความขัดแย้งอื่นๆ ซึ่งในประเทศไทยมีการทำอยู่จำนวนมาก

อีกวิธีการหนึ่งที่ได้คือการสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในการผลักดันประเด็นที่อยากเห็นโดยไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งภาคประชาสังคมอาจจะร่วมมือกับนักวิชาการสนับสนุนข้อมูลความรู้ให้กับโต๊ะพูดคุยในประเด็นต่างๆ เพื่อหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ว่านี่คือสิ่งที่ประชาชนอยากเห็น หรือการมีกลุ่มล็อบบี้ ทั้งกลุ่มผู้หญิง กลุ่มเยาวชน ว่าเราอยากเห็นอะไร มีข้อเสนออะไร นี่คือแนวทางที่กลุ่มย่อยสามารถทำได้

คู่เจรจาทั้งสองฝ่ายบนโต๊ะจะต้องคิดด้วยว่า จะเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมได้มีส่วนร่วมตัดสินใจด้วยหรือไม่ จะมีกระบวนการหรือกลไกใดในการรับฟังเสียงประชาชนหรือไม่ หรือจะมีแค่สองฝ่ายเท่านั้นในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ

สำหรับกลุ่มผู้หญิงสร้างสันติภาพ จากบทเรียนทั่วโลก หากเครือข่ายผู้หญิงหรือขบวนการผู้หญิงได้เข้าไปมีส่วนร่วมไม่ว่าจะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง กระบวนการนั้นมักจะเกิดความสำเร็จ ส่วนใหญ่เป็นในละตินอเมริกา แต่ต้องให้คู่ขัดแย้งที่อยู่บนโต๊ะเจรจาจนก่อน คนที่ทำงานสันติภาพ ต้องเกาะติด ฉลาด เข้มแข็ง ไปบ้านเยี่ยมให้คนที่เราจะล็อบบี้เห็นอยู่ตลอดเวลา กลุ่มผู้หญิงยังสามารถทำให้คนต่างศาสนิกมาอยู่รวมกันได้ ยิ่งทำให้คนเห็นถึงความต่างไม่ได้เป็นปัญหา นั่นคือยุทธศาสตร์สำคัญ จำนวนก็สำคัญ ถ้าผู้หญิงล็อบบี้คน ท้าร้อยคน ปรากฏตัวในที่เดียวกัน Mass Action ลักษณะนี้จะเป็นตัวแปรสำคัญได้

ชุดความรู้ IPP เป็นการสรุปความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพจากวิทยากรซึ่งได้รับเชิญมาแลกเปลี่ยนในเวทีเรียนรู้ (Learning Platform) อันเป็นพื้นที่กลางที่ประกอบด้วยคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังและความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างหลากหลายมาร่วมพูดคุยกัน วง IPP นี้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 ด้วยความร่วมมือจากสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, มูลนิธิเบิร์กฮอฟ, และศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ